

NIEUWSBRIEF

Secretariaat:
Verzetsstraat 76
2912 CV Nieuwerkerk a.d. IJssel
Tel. 0180-314870
e-mail adri.den.boer@geo-info.nl
Rekening NL89 RABO 0345 2942 03
Girorekening 0272263- ANBI
Oudheidkamer: 's-Gravenweg 6a
(tel. 0180-312228)
Museumnummer 1215
Internet-adres:
www.hvnweb.nl

HISTORISCHE VERENIGING

NIEUWERKERK AAN DEN IJSSEL

No 74 – FEBRUARI 2017

Open middagen Oudheidkamer (14-17 uur):
4/3, 1/4, 6/5, 3/6, 1/7, 5/8, 2/9 en 9/9 (OMD)

25 jaar HVN en Oudheidkamer!
Zie achterin voor de contributie 2017!

Monique Rietveld, Winterlandschap in Hitland, 1987 (centraal haar toenmalige huis - de machinistenwoning van 1939 - en rechts het gemaal Esse, Gans- en Blaardorp van 1925). Particulier bezit.

Maarten Molenaar is vrijdag 13 januari benoemd tot ereburger van de gemeente Zuidplas. Tijdens een besloten ceremonie ontving hij voor meer dan 60 jaar lokale verdiensten de erespeld en bijbehorende oorkonde uit handen van burgemeester Gert-Jan Kats. De uitreiking vond plaats in de Oudheidkamer en in presentie van onder andere HVN-voorzitter Johan Knoester.

In dezelfde bijeenkomst kreeg de HVN-voorzitter het overschot (€1.500) van de actie 'Zuidplas Beweegt' van de PCOB voor het beter toegankelijk maken van de Oudheidkamer. Dank!

ZILVEREN HVN EN OUDHEIDKAMER...

Nieuw is de mini-expositie 'Zilveren Oudheidkamer' in het leescafé in de Batavier. De grotere expositie '25 jaar Oudheidkamer en Nieuwerkerkse iconen' in de Oudheidkamer is nog te zien tot het jubileum op 6 september. HVN-albums met foto's van Mieke den Boer van 1992-2006 liggen ook tot dan ter inzage. (Powerpoints met jaarlijkse fotoverslagen staan sinds 2006 op de website.) Gepresenteerd wordt in september ook in full colour een extra Nieuwsbrief: **25 TOPSTUKKEN UIT DE OUDHEIDKAMER (1992-2017)**. Ook aandacht voor het jubileum is er natuurlijk op de ALV later in dit voorjaar.

...MET EEN JUBILEUMBIDDRAGE VAN DE VOORZITTER

Groei in leden én werkruimte.

In Nieuwsbrief 47 van januari 2008 stond mijn vorige jubileumbijdrage (na te lezen op de HVN-website). Het was een verhaal over ontstaan en groei van 15 jaar Oudheidkamer en HVN. Nu zijn we tien jaar verder. Hoe staan we er nu voor en wat is er in die tien jaar bereikt? Ik neem als uitgangspunt een citaat uit mijn vorige jubileumbijdrage: *"Hebben wij dan geen wensen? Ik noem er drie: Een depot, een klein kantoorje en minstens 1000 nieuwe leden."* Wat is daarvan terecht gekomen?

Maarten Molenaar verkocht in 2006 zijn grond en goed aan Vestia, waardoor de toekomst van de OHK zeker werd gesteld. Hij wist op inventieve wijze in de nieuwbouwplannen voor de woonzorgvoorziening een werkzolder in te schuiven. In deze werkzolder kwamen ook een kantoorje en depotruimte. De eerste twee wensen zijn dus werkelijkheid geworden. Dat de laatste wens niet is uitgekomen heeft niet aan ons veel te vroeg (in 2012) overleden bestuurslid Kees Cevaal gelegen. Sinds zijn aantreden als bestuurslid in 2008 heeft hij velen uit zijn enorme netwerk overgehaald om lid te worden. We gingen in die tijd van ca 200 naar ca 300 leden. (Hij werd er op de ALV 2010 voor gehuldigd.) Maar er kunnen er nog veel meer bij de 250 van nu. En waarom? Omdat wij een vereniging zijn die het verleden van Nieuwerkerk levend probeert te houden voor

toekomstige generaties. Wij zetten ons in voor het algemeen belang en zijn dan ook een door de belastingdienst aangemerkte Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), sterker nog: een Culturele ANBI. Dus, huidig HVN-lid, doe uw best en doe een beetje als Kees Cevaal: werf onder familie, vrienden en bekenden nieuwe leden. Maar neem ze ter kennisgeving eerst maar eens mee naar een open middag van ons museum op de eerste zaterdag van de maand. Ze zullen genieten!

De bekende Oudheidkamer-openingsfoto van september 1992

Waar doen ze het van?

Het instandhouden van dit museum is alleen mogelijk dankzij enthousiasme, tijd en geld. De uitgaven worden ongeveer voor de helft gedekt door een subsidie van de gemeente. De subsidie was een aantal achtereenvolgende jaren gekort. Gelukkig is die nu weer stabiel en we zijn hoopvol gestemd over het nieuwe gemeentelijke subsidiestelsel. Verder is de HVN de laatste drie jaar gesponsord door de Rabobank. Dat loopt echter dit jaar af. Vanaf deze plaats nogmaals hartelijk dank voor deze geldelijke ondersteuning. En voor grote uitgaven, zoals de herinrichting van de dichte hooiberg tot museale dependance, kunnen wij altijd een beroep doen op de Van Cappellen Stichting. Deze herinrichting was een groot en langdurig project, dat onze donderdagse klusvrijwilligers fantastisch hebben volbracht.

Expositie en educatie

In ons museum, maar ook in de satellietvitrine in de Batavier, presenteren wij exposities over aspecten van de dorpsgeschiedenis. Wij doen dit aan de hand van onderzoek en objecten; objecten die ons nog steeds worden aangeboden. Zo kregen wij van de gemeente een schitterende maquette van de drooggelegde Zuidplaspolder, die wij weer uitstekend konden gebruiken in een expositie over Kortenoord. Ook geven we demonstraties (zoals van touw-slaan op Open Monumentendagen en meer!).

Verder worden er nog steeds lessen verzorgd voor het basisonderwijs. Vóór 2008 onderhielden wij zelf het contact met de scholen, maar sinds 2008 is de gemeente sturend geworden in het totale cultuuraanbod voor basisscholen.

Dat heeft geleid tot een terugloop van het aantal basisschoolleerlingen dat bij ons kennis kan maken met de Nieuwerkerkse geschiedenis. Maar er is hoop. De kinderburgemeester zei onlangs dat ze graag wat meer van de lokale geschiedenis op school zou zien. De wethouder neemt dat ter harte en de HVN staat al in de startblokken. Ook zijn we virtueel steeds meer gaan doen. De website is vernieuwd en bevat tegenwoordig ook een eigen youtube-kanaal, waarop alle films te zien zijn die de laatste jaren zijn gemaakt. We staan op facebook. Er is een mailbestand van de leden aangelegd, zodat we die voorafgaand aan belangrijke gebeurtenissen een Nieuwsflits kunnen sturen.

Samenwerking Zuidplaspasbreed ook als 'luis in de pels'

De vorming van één gemeente Zuidplas heeft het overleg met onze zusterverenigingen in Moordrecht en Zevenhuizen-Moerkapelle, dat al voorzichtig op gang was gekomen, een behoorlijke impuls gegeven. Zo hebben we de laatste twee jaar intensief samengewerkt bij Open Monumentendag, resulterend in twee mooie publicaties. En op het ogenblik wordt er hard gewerkt aan de afronding van een integrale erfgoedvisie, die bestemd is voor de politieke partijen in de aanloop naar de komende gemeenteraadsverkiezingen in 2018.

Hoewel het voortbestaan van de OHK gedeeltelijk afhankelijk is van de gemeente en het gezegde wil dat je niet 'de hand bijt die je voedt', zijn we waar nodig kritische volgers van de gemeente. Op grond van onze statuten zijn wij gerechtigd om bij verwaarlozing van cultureel erfgoed aan de bel te trekken. Dat gebeurt soms met succes (de verwaarlozing van de steenovens werd een halt toegeroepen), en soms niet. Zo gedooft de gemeente nog steeds de verrotting van het rijksmonument Geertruidahoeve op 1^e Tochtweg 25, ondanks meerdere schriftelijke bezwaren van onze kant. Veelal komt het aan op lange adem. Zo zit Adri den Boer al 20 jaar in de commissie die als doel had te komen tot een gemeentelijke monumentenlijst. Na 20 jaar is die lijst er eindelijk.

En dat alles dankzij het 'cement van de samenleving'

Alles overziend is er weer veel bereikt, met dank aan alle vrijwilligers: de klusmannen, de suppoosten, de educatieploeg, de schoonmaaksters, de expositiemakers, de mensen die voor registratie en nummering van de objecten zorgdragen, de koffie- en theeploeg, de touwslagers, de mensen die m.b.v. krantenartikelen en lezingen het Nieuwerkerkse erfgoed onder de mensen brengen, de webmaster, zij die voor foto- en videomateriaal zorgen en de bezorgers van de nieuwsbrief, en niet te vergeten de leden van het bestuur. Ik hoop niet dat ik iemand vergeten heb, maar allen gaan we gestaag en welgemoed door met ons werk zo goed als we dat kunnen. En ook als het niet meer gaat en - zoals in het geval van Maarten Molenaar - je getroffen bent door een vreselijke ziekte, dan nog zie je ook bij hem dat wanneer het lichaam niet meer kan hij met zijn vindingrijke geest nog steeds blijft meewerken. Hulde aan hem en aan Eefje, die afgelopen jaar volkomen verdiend tot erelid zijn benoemd.

Johan Knoester

UIT DE AANWINSTEN

Tijdens de pp-presentatie over de 's-Gravenweg van de HVN-secretaris voor de PCOB in oktober gaf dhr Berkhout een kippenringenketting en hoefnagels. (De presentatie is in december herhaald voor de KBO.) Mevr. Boer schonk paperassen van voornamelijk de slachterij, onder andere uit WOII. Van de fam. Klein kwamen tuinbouwdocumentatie en -bordje.

Ook aparte aanwinsten waren er op donderdagmorgen 22 december. Vrijwilliger Hans de Visser bood toen de HVN via de ereleden Maarten en Eefje Molenaar twee verrassingen aan. Hij schonk

een passende gietijzeren levensboom voor het bovenlicht van de Oudheidkameringang. Ook passend waren zelf bijgeslepen nieuwe tegeltjes voor in de gootsteenbak daarbinnen. Onder meer Eefje werd al jaren met mankerende zwart-wit tegeltjes daarin geconfronteerd (bijbestellen lukte niet meer...). Allen dank!

T.K. EXPOSITIERUIMTE HISTORISCH GENOOTSCHAP WADDINXVEEN

'Elisa de Kock legt uit dat collectie en expositieruimte zich in een opbouwfase bevinden. In het depot aan de Mauritslaan bevinden zich de aanwinsten die zijn ingebracht door inwoners van Waddinxveen. Wanneer die de kern zouden worden van de expositie, ontstaat een oudheidkamer die in essentie niet afwijkt van wat er in Reeuwijk of in Nieuwerkerk te zien is. Daarom is er voor gekozen om de specifiek Waddinxveense houtverwerking centraal te stellen, waarvan de producten de hele wereld zijn overgegaan. De bekendste voorbeelden zijn de Kibofa (Kinderstoelen en Boxenfabriek) en de Okwa (Okkerse Waddinxveen).'

De expositieruimte van het Historisch Genootschap Waddinxveen is iedere eerste woensdag van de maand geopend van 14.00 tot 16.00 uur. Het adres is Noordkade 64d te Waddinxveen, een ruimte in de vroegere Dobbelsmannfabriek. (GJJ in: Nieuwsbrief 84 Historisch Genootschap Die Goude, oktober 2016)

NOGMAALS WAT HISTORIE VAN 'NOOIT GEDACHT'

Er is (onder meer!) in de Oudheidkamer nog steeds een overdruk van een boekje over de historie van *Nooit Gedacht* te koop. Die Schatkamer-publicatie uit 1990 vermeldde al dat eigenaar Leendert van der Graaff op 23 januari 1853 overleed, en dat daarna drie notabelen de boerderij kochten om pachter Maarten Molenaar te helpen en de hoeve in 1856 aan hem doorverkochten. (En wie zou zijn boerderij dan niet *Nooit Gedacht* noemen?) De onderstaande 'vergeten' advertentie is uit de *NRC* van 13 mei 1853. Het plaatje in de advertentie is een cliché. Dat ging (moest) toen altijd nog zo, tot vervelens toe....

De herberg van Johannes van Lange is nu restaurant *De Rode Leeuw* én HVN-bedrijfsdonateur. Aan zijn oom François van Lange Gzn had Van der Graaff in 1845 al vijf bunder land verkocht. De arreslee die Johannes van Lange van zijn vader Gerard van Lange erfde prijkt nu in de Oudheidkamer! Zij waren mannen van de binnendijkse steenplaats op Ver-Hitland, nu *De Olifant*, ook een HVN-bedrijfsdonateur. Van lid Rob Stolk is in de Oudheidkamer nog steeds het 'Olifantboek' te koop met meer over de familie Van Lange. Neus meer op die balie!

Openbare Verkoop.

De Notaris *D. C. KLEIJ*, te *Cappelle op d'Yssel*, daartoe behoorlijk geauthoriseerd, zal op *Vrijdag den 20sten Mei 1853*, des voormiddags ten 10 ure, ten Herberge van *J. J. VAN LANGE*, aan 's *Gravenweg*, in voornoemde Gemeente, veilen en verkoopen:

Eene **BOUWMANSWONING**, een daarnevens staand **MUIS**, **TUIN**, **BOONGAARD** en **ERVEN**, benevens **25 Bunders WEE-** en **MOOILAND**, gelegen aan 's *Gravenweg*, in de nabijheid van gemelde Herberg, binnen de Gemeente *Nieuwerkerk op den Yssel*, te zamen verhuurd ad *f* 830 'sjaars; de Landerijen tot Kersmis 1853, en de Gebouwen deels tot 1 November 1853 en anderdeels tot 1 Mei 1854.

Nadere Informatiën zijn te bekomen, bij de Heeren *C. VAN DER GRAAF*, te *IJsselmonde*; *A. VAN DER JAGT*, te *Barendrecht*; en *F. VAN LANGE*, G.z., te *Nieuwerkerk op d'IJssel*; alsmede ten Kantore van voornoemden Notaris.

(3432)

UIT DE HAND TE KOOP,

(18457) Ongeveer 50.000 € goed gewonnen HOOI, en ruim 100 Bunders HAVERGEWAS, grootendeels reeds op hok; alles staande en gelegen onder *Nieuwerkerk* aan den *Yssel*; te bevragen bij A. MIJNLIEFF FZ.N., Steenbakker, aldaar.

Algemeen Handelsblad 7-9-1842 (Zuidplas net droog)

Openbare Verhuring

VAN

Vijf Boerenhofsteden.

De Notaris K. ACHTERBERG, te Capelle a/d IJssel, zal op **Zaterdag den 10 Juli 1875**, des voormiddags om half 12 uur, in het Stations-Koffijhuis te Nieuwerkerk a/d IJssel, ten verzoeke van de Heeren MIJNLIEFF c. s. aldaar, bij inschrijvingsbiljettén, voor den tijd van **zeven** achtereenvolgende jaren, presentereen te verhuren:

Vijf in aanbouw zijnde **Bouwmanswoningen**, waarvan een met 32, en vier met 28 hectaren **Bouw- en oud Weiland**, in den polder *Prins Alexander*, onder Capelle a/d IJssel, aan de Noordzijde van den hoofdweg.

Nieuws van den Dag

6-7-1875

(Prins Alexanderpolder net droog)

Rotterdamsch Nieuwsblad 25-11-1892 (villabouw aan de IJssel)

— Uitslag der door den ingenieur-architect W. Brandsma Johzn., uit Kralingen, voor den heer A. M. Mijnlieff. te Nieuwerkerk a./d. IJssel heden gehouden aanbesteding van het bouwen van een heerenhuis, op de steenfabriek „Hitland,”

D. De Lange Sr., Vlaardingen, f 12480; C. Van Leeuwen, Nieuwerkerk a./d. IJssel, f 13600;

WANDBORDEN VAN 'DE KRUIK' (DIRC BREM) VAN 1980

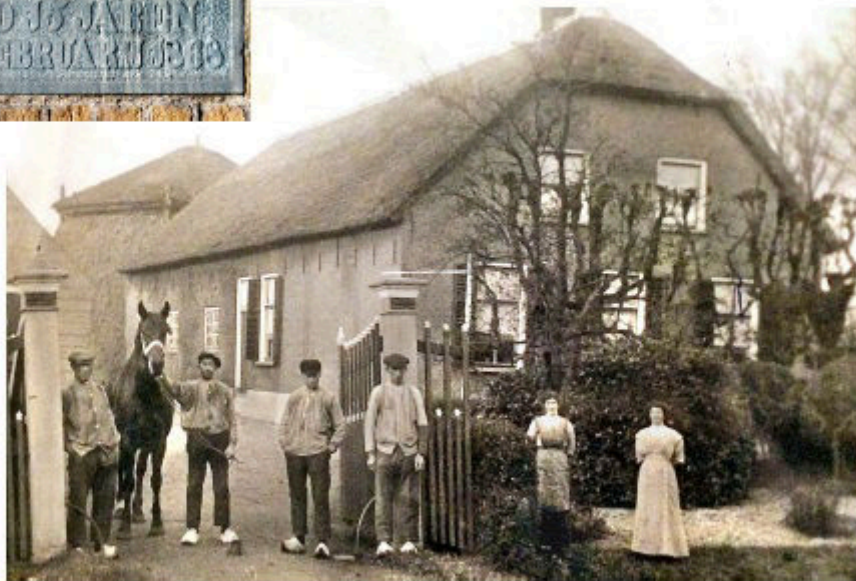
'Een gedenkwaardige unieke collectie. Ter herinnering aan de regeringsperiode Koningin Juliana (1948-1980) en het bestijgen van de troon door Prinses Beatrix werd deze speciale koninklijke collectie van twee wandborden uitgebracht. Volledig met de hand geschilderd door één van de bekendste kunstateliers die wij in Nederland op dit gebied hadden. Ook de achterzijde is volkomen handgeschilderd en voorzien van de signatuur van Kunstatelier De Kruik. Kunstatelier De Kruik, specialist bij uitstek, omdat Dirc Cornelis Brem al zijn leven lang bezeten was van traditionele Delfts Blauwe Handschilderkunst. En als nazaat van Andries Brem, die al in 1765 een dergelijk handwerkbedrijf voerde, bewijst Dirc met Kunstatelier De Kruik ook dit zeer oude ambacht tot in de puntjes van zijn vingers meester te zijn. Deze kwaliteit moge blijken uit het feit dat Kunstatelier De Kruik als enige ter wereld in staat is Gouds Plateel te vervaardigen. Voor kenners het toppunt van kunnen. Wij zijn dan ook blij dat Kunstatelier De Kruik speciaal voor de intekenaars deze collectie heeft vervaardigd. Gewicht borden 607 en 582 gram, diameter 26 cm.' Dit verscheen over het bedrijf aan ooit de Nieuwerkerkse 1^e Tochtweg in oktober 2016 op www.catawiki.nl met gebruik van advertentieteksten van 1980. De prijs was toen f268 per bord en de opbrengst op de internetveiling was nu voor de twee €35. (De HVN bood ook, haakte eerder af, maar krijgt ze misschien nog weleens. Passen in de Nieuwerkerkse collectie doet het stel zeker, gezien de maker.)

26 DKP vs
DELFTS. BL
HAND. GESCH
1980

GEMEENTEMONUMENT 'S-GRAVENWEG 88

In Nieuwsbrief 70 van oktober 2015 stond een lijst van Nieuwerkerks toekomstige gemeentelijke monumenten. 's-Gravenweg 88 werd daarbij omschreven als 'v.m. boerderij met hekpalen, ca. 1850'. Intussen bleek dat die boerderij aan de zomerhuiskant een eerste steen heeft: **DE EERSTE STEEN GELEGD DOOR HELENA HOOGENDIJK OUD 15 JAAR 27 FEBRUARIJ 1868**. (Dank aan de huidige bewoners voor de tip en het mogen fotograferen.) Helena Hoogendijk werd geboren op 11 maart 1852 en overleed op 24 november 1869, 17 jaar oud. Zij was de tweede Helena en het zesde kind van steenovenstoker en bouwman (=boer) Arij Hoogendijk (1817-1883) en Leentje Verduijn (1822-1857). De boer hertrouwde in 1860 met Ariaantje van der Ham. De vader van Arij (en opa van Helena) was Hendrik Hoogendijk (1786-1840). Helena had twee broers die volwassen zijn geworden en die beiden (zowel Willem als Eeuwout) geërfd zullen hebben. Zij hebben beiden in ieder geval ook een tijd in Nieuwerkerk a/d IJssel gewoond. Hoe de hoeve - verpacht aan minstens twee generaties Den Uyl - aan de dames Leeflang (rechts op de foto) kwam is nog niet onderzocht. 'De man (knecht) die het paard vasthoudt is broer Leendert Pieter van de dames Leeflang. Hij was in loondienst bij zijn zussen', aldus ene Rob Cupedo. De toen 34-jarige boer Pieter Leeflang gaf in 1884 aan dat deze L.P. Leeflang werd geboren, hun aller moeder heette Pietertje van der Graaf.

BEELDBEPALEND PAND 'S-GRAVENWEG 238

In de vorige Nieuwsbrief is de Hart van Holland-column OUD+heden 'Boog-trommels en muizentanden' genoemd over het beeldbepalend pand 's-Gravenweg 238 (zie ook HVN-Nieuwsbrief 70). De eerste steen legde 'Mat(t)hias Moons Azn' op 27 oktober 1899. (HVN-lid Jan Moons woont er nu.) De *Goudsche Courant*, maar ook het blad *De Ingenieur*, kondigde eerder aan dat op 19 september 1899 de aanbesteding was en noemde daarbij de beroemde **Goudse RK architect Chris Dessing** (leerling van Pierre Cuypers!), die dus naast bijvoorbeeld de Gouwekerk ook dit pand bouwde:

NIEUWERKERK A/D IJ. A. P. Moons, te 12 ure: Bouwen van een **bouwmanswoning** met karnhuis, koestallen, wagen-, berg- en varkensschuur, hooiberg en aanhooren op een terrein aan den 's-Gravenweg bij het station Nieuwerkerk a/d IJsel. Best. en teek. verkr. bij B. A. Verzijl te Gouda. Inl. bij den archt. C. P. W. Dessing te Gouda.

A.P. Moons schonk eerder een stuk weiland om de RK kerk op te bouwen. Dessing maakte daarvoor een ontwerp, maar diens plan was te duur. (Alternatief werd J. van Gils, die ook zelf bouwde, wat alleen maar problemen gaf!) Op 30 september 1899 stond het resultaat van de aanbesteding in *De Ingenieur*:

NIEUWERKERK A/IJ., 19 Sept. A. P. Moons. Bouwen van een **bouwmanswoning** met karnhuis, koestallen, wagen-, berg- en varkensschuur, hooiberg en aanhooren op een terrein aan den 's-Gravenweg bij het station Nieuwerkerk a/d IJsel. C. v. Tilburg te Nootdorp, f 18,735.

Volgens een krant was de aanbesteding vlakbij: in het koffiehuis van J. Oudijk, het latere *l'Espérance!*

De toen 45-jarige boer Arnoldus Petrus Moons gaf trouwens in juli 1894 een zoon Matthias aan.

VERGANE WARMOEZIERSGLORIE VAN DE FAMILIE KARREMAN...

In de jonge Prins Alexanderpolder (1874) was het goed tuinen in de volle (veen)grond aan de Hoofdweg. Deze foto van mevrouw Van Savoyen-Karreman van wat nu het adres Hoofdweg-zuid 40 is, pal naast het **Warmoezierspad(!)**, toont hoe de welvaart bouwkundig werd vertaald. Hoe het er in september 2016 nog uitzag fotografeerde voorzitter Johan Knoester. (De scan van de oude foto was ook al een spin-off van zijn open Monumentendagexcursie op het Oude Dorp.) Hoe zou het toch komen dat aan de Graaf Florisweg en de Bloemendaalseweg in Gouda tuinderswoningen en boerderijen beter bewaard blijven dan hier? De personen op de oude foto zijn volgens mevr. Van Savoyen van links naar rechts Jacoba Karreman (geb. 1906), Elisabeth Karreman (geb. 1909), in klederdracht Jacoba van Mullem (1842-1910), onbekend vrouwspersoon op de achtergrond, Neeltje Karreman-Kapteijn (1880-1949) en Maartje Karreman (geb. 1911).

TE KOOP:
Een beste
Wagen
gebruikt doch in prima staat.
Zéér geschikt voor tuinders- en
boeren-gebruik, (model karos).
H. KARREMAN, Hoofdweg,
Nieuwerkerk a.d. IJssel.

*Knipsel: Schoonhovensche
Courant 19-3-1923
(zoek op www.samh.nl)*

ELITEGESCHIEDENIS: EEN VROEGE NIEUWERKERKSE VLIAGER

De website www.nimh-beeldbank.defensie.nl bevat foto's uit 1913 (die hierbij) en 1927 van de eerste luitenant-vlieger Hendrik Gerrit van Voorthuysen, 'geboren in 1888 te Nieuwerkerk aan de IJssel'. In het Nieuwerkerkse bestuurlijke geschiedenisboek *Lokvogels en windvanen* (2009) staat een gezins-atelier-opname van burgemeester Jan Eduard van Voorthuysen, genomen bij zijn aftreden in 1899. Hij was geboren op 12-10-1856 te Abcoude/Baambrugge (zijn vader was daar burgemeester), en zou overlijden op 3-7-1907 te Heesum. Jan was op 5-9-1884 te Nieuwerkerk a/d IJssel gehuwd met Pietertje Anna Elisabeth Holsteyn, geboren 22-6-1850 te Nieuwerkerk a/d IJssel (haar vader was genees-, heel- en verloskundige en haar opa was dominee hier), overleden 29-5-1911 te Den Haag. Op die foto staan ook de kinderen, onder wie Hendrik Gerrit, geboren 28-10-1888, overleden 1-10-1974 te Zeist, gehuwd met Maria Wilhelmina Paulina Pichôt (1899-1985). De door zijn vader geschonken voorzittershamer is nog een secretarieel pronkstuk (en staat ook in dat boek van 2009). Het streekarchief organiseert deze maand een cursus stamboomonderzoek in de Batavier en gebruikt deze familiefoto in zijn pr!

Hendrik groeide van 1888 tot 1899 op in de in 1884 voor zijn ouders gebouwde villa *Buitenlust* aan de 's-Gravenweg. In de Oudheidkamer staat deze villa op jubileum-tegeltableaus van de Boerenleenbank. Doordat Nederland niet deelnam aan WOI kwam de bank - via de oorlogswinsten van bonentuinders - in zó'n goede doen, dat men deze villa kon kopen. Zou ook de militaire vlieger aan de neutraliteit in WOI niet zijn hoge ouderdom te danken hebben gehad?

IN NIEUWSBRIEF 73...

...stonden ook op de foto bij het begraafplaatshek de twee 'beheerders van de oude kerkhoven'. Dat waren Gerrit van den Hoek (kerkhof bij Oude Kerk) en Sjaak Zuidwijk (RK-kerkhof 's-Gravenweg). In die vorige Nieuwsbrief stond verder dat de grote art deco-kerklamp (al jaren in de Oudheidkamer) in de kerk hing van 1928 tot 1973. Dat was korter. In 1973 kwamen er wel spotjes bij, maar spotjes bij de korbelen hadden al vóór 1960 die lamp vervangen.

BEZOEK- OF FEESTIDEE

Stel u hebt iets te vieren. Als lid of donateur biedt de HVN u een rondleiding in de Oudheidkamer aan (€20 per uur plus evt. koffie/thee). Informatie en afspreken bij de secretaris, Adri den Boer, tel. 0180 314870.

VROEDMEESTER ARIE VAN LEERDAM EN KINDEREN VAN TOEN...

Van de geneesheer annex vroedmeester Arie van Leerdam (1820-1899) heeft de Oudheidkamer sinds 2011 zijn prachtige scheerkom met als opschrift: 'Aan den Heer A. van Leerdam op Zijn Ed: 25 jarig Jubilé als Chirurgijn den 24 Augustus 1874'. Nadien volgde ook zijn portret. De rubriek Toen & Nu in *Het Kanaal* van 28-9-2011 leerde al dat deze vrijgezel van 1850-1899 in Nieuwerkerk meer dan 150 kinderen mocht aangeven, omdat pa zoek of even weg was...!

De *Goudsche Courant* van zondag 8 augustus 1875 leert dít nog van hem:

Men schrijft ons uit Nieuwerkerk a/d IJssel:
Vrijdag 30 Juli is de vrouw van A. van de Ruit, daglooner te Kortenoord bevallen van 3 kinderen, 2 jongens en een meisje, bij welke bevalling de heer A. van Leerdam, gences- en verloskundige te Nieuwerkerk a/d IJssel assisteerde.
Opmerkelijk is, dat diezelfde verloskundige op dien zelden datum van 't jaar 1850, dus juist 25 jaar geleden assisteerde bij de bevalling van de vrouw van L. Krijgsman, tante der bovengenoemde kraamvrouw, die toen insgelijks met de geboorte van 3 kinderen werd gezegend.
De heer A. van Leerdam heeft nog exemplaren in zijn bezit van couranten (o. a. die te Rotterdam en te Gouda uitkwamen) waarin dit laatste bericht vermeld staat.

KINDEREN VAN NU...

...startten het Oudheidkamerseizoen 2016/2017 vanuit de Gideonschool. Verder kwam in november ook *Senioren + Capelle* (GGZ Pameijer) voor 'n super-excursie met lunch. Eind januari sloten Syrische vluchtelingen workshops af met Oudheidkamerbezoek, werden daar participatieverklaringen door de deelnemers getekend en heette wethouder Rik van Woudenberg hen welkom. De Oudheidkamer blijft middenin de samenleving staan!

Werf ook een lid!

25 JAAR GELEDEN...

...werd de St. Josephkerk afgebroken. Wie weet meer van dit raamfragment daaruit (dat nu de Oudheidkamer is), dat Hans de Visser pas restaureerde?

DE EIGENAAR VAN RIJKSMONUMENT 1^e TOCHTWEG 25 UIT 1849...

...is door B&W nog steeds niet aangeschreven om die hoeve wind- en waterdicht te maken. HVN en Heemschut drongen daar tot heden tevergeefs op aan. De zorgen om het behoud van het onbewoonde pand groeien maar. Het HVN-bestuur zond na twee brieven aan B&W onlangs ook een brief aan de raad.

SIGNALEMENT VAN NIEUWE HISTORISCHE UITGAVEN

* In *De Schatkamer* (dec. 2016) van de stichting Vrienden van Archief en Librije te Gouda schreef Adri den Boer over 'Nieuwerkerks muziek en zang bloeiden in WOII' (29 pagina's). Er is ook materiaal uit de Oudheidkamer gebruikt: voorop staat al het vaandel van de zangvereniging 'Nieuw Leven'. Losse nummers ad €3 zijn ook in de Oudheidkamer te koop.

* In de Ouderkerkse *Op d'IJssel* van oktober 2016 verscheen van Adri den Boer: 'Spiegelde Hermanus Schouten Ouderkerk?' (op zijn kopergravure van ca. 1795). In die van februari 2017 kwam 'Ouderkerkse graffiti uit 1884 op Ver Hitland' en die was ook gebaseerd op een eerder verschenen bijdrage in Hart van Holland....

* In *Moerdregt* van januari 2017 verscheen van hem 'Peilschaal van de Snelle-sluis', over een hardstenen schaal van 1829-1987. Tot in een foto toe staat dat het Zuidplaspel nabij watermolen 1 op Kortenoord zat, maar het werd het AP....

* In *VT 127* (dec. 2016) van de stichting OZM schreef Adri den Boer op verzoek over 'De Zevenhuizense afdeling van Volksonderwijs' (VO). Daarvan kwam het archief op het streekarchief terecht en dat was de voornaamste bron. (Bij de voorbereiding kreeg OZM nog de voorzittershamer en 20 plakboeken met foto's!) **Wie weet waar het Nieuwerkerkse VO-archief (1922-ca 2000) is?** VO(O)-afdelingen bestaan al 15 jaar niet meer. Het artikel signaleert dat in 1928 optreden van de toneelclub van de Nieuwerkerkse VO-afdeling bij de Zevenhuizense de *Schoonhovensche Courant* haalde. Uit hun notulen van 1947: 'Van de afdeling Nieuwerkerk a/d IJssel is de toneelgroep bereid hier het toneelstuk 'Jan Ongeluk' op te komen voeren'. Voor 'de sportavond te Nieuwerkerk a/d IJssel' zou daarna met ene Van den Broek worden overlegd over het vervoer van kinderen. In december 1947 kreeg de Nieuwerkerkse afdeling dan ook een Zevenhuizens bloemstuk bij haar 25-jarig bestaan!

* In de rubriek *oud+heden* in *Hart van Holland* (HvH) verschenen aan Nieuwerkerkse bijdragen:

- **Infobord IJsselveer 300 jaar fout** (2/11), over Zuidplas-pr op Ver Hitland
- **Nieuwerkerker Keij bouwde Snellesluizen** (16/11, op basis van stukken uit het Nationaal Archief: het rijk liet de sluizen bouwen.

- 'Geen blijvende stad...' (30/11), over ambachtsheer Johan van der Veeken in een nieuwe expositie van Museum Rotterdam met de tekst Hebreëen 13: 14
- **1884: Ouderkerkse graffiti op Ver-Hitland** (11/1), over plankjes uit de verdwenen steenbakkersvilla van Van Lange, later Bloot
- 'Kerk en kroeg' aan de 's-Gravenweg (25/1), over twee broers Honkoop

Van Johan Knoester prijken in de rubriek *De schatten van Zuidplas* in 'HvH':

- Een werktuig van verwoesting: de veenbeugel (26/10)

- Paul & Van Weelde in mini (7/12)

- De arrenslee van HVN (18/1), namelijk die van de familie Van Lange

N.B. Zie ook <http://www.hvnweb.nl/ohkamer/hartvanholland2017.pdf>. De HVN denkt aan haar leden elders én aan breed ontsluiten van haar publicaties!

DE SCHATTEN VAN ZUIDPLAS

Een werktuig van verwoesting: de veenbeugel 26-10-2018

Een geschiedenis: gaan vooral om het ontstaan van de gemeente Zuidplas. De muren die de gemeente rijk is zetten zich in om het erfgoed van de kernen voor het voetlicht te brengen en door te geven aan volgende generaties. Vrijwilligers van de drie historische verenigingen doen in deze rubriek een beetje open voor verwoestingen uit vroeger tijden.

Deze week: De baggen- of veenbeugel van de Historische Vereniging Nieuwerkerk.

Door Johan Knoester

Ued leeft de wereld geschapen maar de Nederlanders hebben Nederland gemaakt. Dit bekende 17e eeuwse gezonde versijet naar onze eeuwige strijd tegen het water en naar de in-peldringen en droogmakerijen die in het hi-totaal veel bewoningseizing opzichten. Maar even goed waren we in diezelfde tijd in onze omgiving bezig met het omgekeerde; land ontzetten in water! Hoe was die zo gekomen?

Rond het jaar 1000 was hier een groot sponzige verwoestering dat hoger lag dan de Oost- en de Rotta Verwoeg de uitsluitende bevolking ging men dit veen ontginnen door op experimentele afstand vlootjes te graven waardoor het water sneller uit het veen kon weglipen. De grond ging afinken en de bodem daalde. In de eerste tijd konden de mensen op deze verwoestering wel graven verwoesten. Maar de bodemaf-sing ging door nu akkoordse werd zonnig. Het land werd voortaan gebruikt voor veent.

Daarnaast werd in toenemende mate de bo-verlaag van het veen afgehoeken en na dro-ging als turf verlicht. Na deze 'verwoesting in des droge' had men niets meer aan de zonnige gaten met pondwater die overbleven.

Rond 1530 kwam een nieuwe verwoesting in ge-bruk, de baggen- of veenbeugel. Een met een metalen ring met punt van een siera vijf meter lange stok. Met stevenen kreeg een nieuwe impuls want dat tot dan toe on-berikbaar was kon nu opgehoogd worden. Deze verwoest werd gebruikt tot 17e. Dat was de brandstof waar men in de Hollandse steden en bedrijven om art te springen. Vanaf toen verwoestte het land langzamerhand in deze plassen die niets meer opzochten. Uitsluitend zag het er in deze omgeving met zo uit als nu nog bij de Remouwijzer Plaanen te zien is. En het is 'vauserijs' voor te stellen dat dat met dit eenvoudige apparaat is bereikt.

Historische Vereniging Noordhoek
Dubbeldijkse 101, Bovenhuis,
Rivierland 1 (ongep. 1870-1910)
Een tweede zaterdag van de maand
11.30-14.30 uur
Informatie
www.historischenoordhoek.nl
info@historischenoordhoek.nl

Historische Vereniging Nieuwerkerk
Dubbeldijkse 1, Grootenieuw 10,
Nieuwerkerk aan den IJssel
Een eerste zaterdag van de maand
14.00-17.00 uur
Informatie
www.hvnweb.nl
info@hvnweb.nl

Stichting Het Zwanenhuus-Meerkapelle
Historisch Centrum De Veluwe
Torenweg 10, Dordrecht
Een laatste zaterdag van de maand
13.30-16.00 uur
Informatie
www.stichtinghetzwanenhuusmeerkapelle.nl
info@stichtinghetzwanenhuusmeerkapelle.nl

STEUN HET WERK VAN DE HISTORISCHE VERENIGINGEN EN WORD LID

* Op de website www.fotos.serc.nl staan veel Nieuwerkerkse foto's. Ze zijn deels van de HVN of van HVN-ers 'geleend', maar er zijn ook verrassingen! "Benzinepomp Tom aan de Rijksweg omstreeks 1940" was er zo één. Achter de pomp zie je de Parallelweg-zuid; de foto is genomen in de richting Gouda. Exploitant was (Hen)drikus Ton - geen 'Tom' - van ook een pomp aan de Capelse Kanaalweg. Deze pompfunctie in Nieuwerkerk ging bij het vierbaans maken van de rijksweg in 1954 naar de Parallelweg-noord en bij de wegverlegging in 1984 weer naar verzorgingsplaats Maatveld (nu nog in de gemeente Zuidplas!).

*...lees van wat verderop ook eens www.deoudrotterdammer.nl/oorlog-op-de-s-Gravenweg/. Hulp en/of een printje aan iemand vragen kan daarbij ook!

FACEBOOKGROEP 'TRANSPORT EN CHAUFFEURS UIT [DE] ZUIDPLAS'

Auto van 'G. Dekker Expediteur Nieuwerkerk a/d IJssel' (Kerklaan op Dorp) en, aldus een reactie, 'Daan den Toom heeft later nog bij De Graaff gereden, met zijn broer Piet.' De andere is Klaas de Graaff met hoed en zoon Leen in de auto.

De site bevat ook HVN-informatie voor een expositie "Nieuwerkerkse Transportbedrijven in de 20e eeuw" in het najaar: 'Voor deze expositie zijn wij op zoek naar materiaal. (...) Ook zouden wij het op prijs stellen dat wij u als voormalig eigenaar of oud-werknemer over die genoemde periode kunnen interviewen.' Bruik-leen van een model van een De Graaffwagen is al toegezegd!

'IJSPRET AAN DE IJSSEL' (Historisch Museum, Bermweg 13)

Deze HVC-expositie is tot mei elke zaterdag van 13-16 uur te bekijken. Doen!

WELKOM AAN DE NIEUWE LEDEN

D. de Haas, Nicolaas Beetslaan 26, 2841 EK Moordrecht
Ds H.I. Methorst, J.F Kennedyplantsoen 4, 2912 AD
Mevr. N.A. Oudijk, Pr. Beatrixstraat 14, 2911 AL
J.G.P. Zuidwijk, Prins Alexanderlaan 98, 2912 AM

Werf ook een lid!

GEVRAAGD: VRIJWILLIGER-ACQUISITEUR LEDEN EN DONATEURS

CONTRIBUTIE

Wie voor 2017 nog niet betaalde wordt verzocht om nu de contributie over te maken. De minimum-contributie voor leden is in 2013 vastgesteld op **€17,50**, terwijl de minimum-donatie voor bedrijven **€50** is. (Opzeggen kon tot 1 januari.)

Het bestuur verzoekt u om deze bijdrage over te maken op rekening **NL89 RABO 0345 2942 03**, onder vermelding van 'contributie 2016', waarvoor bij voorbaat dank!

Voor de belastingen: de HVN is een Culturele ANBI! Wie minimaal vijf jaar lang een gift in geld wil doen kan het formulier 'Overeenkomst Periodieke Gift' downloaden van www.hvnweb.nl. Het ingevulde formulier kunt u opsturen naar de penningmeester en u ontvangt het ondertekend retour. Hij informeert ook over gewenst legateren.

DE OUDHEIDKAMER WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

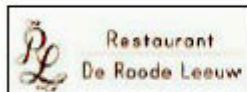
Autobedrijf Van Reeuwijk

Bouwmarkt Formido Nieuwerkerk aan den IJssel

Makelaar Lagendijk

Leefgoed De Olifant

Restaurant De Roode Leeuw (Capelle a/d IJssel)

Venrooy tandtechniek

Tuinplantencentrum Van der Dussen

Hoogerwaard Advies & onderhoud

Bestuur Historische Vereniging Nieuwerkerk aan den IJssel

1^e en 2^e voorzitter

Johan Knoester, Irisveld 4, tel. 0180-315896, e-mail: johanknoester1@ziggo.nl

Kor van der Glas, Prins Alexanderlaan 134, tel. 0180-319372

e-mail: k.vd.glas@hetnet.nl

secretaris/redacteur Nieuwsbrief/externe contacten

Adri den Boer, Verzetsstraat 76, 2912 CV, tel. 0180-314870

e-mail: adri.den.boer@geo-info.nl

penningmeester/beheerder website

Piet Fokker, Margrietveld 14, tel. 0180-317245, e-mail: fokker@hvnweb.nl

Rekening NL89 RABO 0345 2942 03

t.n.v. Historische Vereniging Nieuwerkerk aan den IJssel

lid

Marjolein van Herwijnen, Eureka 20, 2912 AR, tel. 0180-332120

e-mail: marjoleinvanherwijnen@kpnplanet.nl

Ereleden HVN

Maarten Molenaar en Eefje Molenaar-van Rossum

Vrijwilliger educatie/collectiebeheer

Marijke Edel-Knappers, Parallelweg-zuid 135, tel. 0180-318871/06-15694661

e-mail: edel@hvnweb.nl

Documentaire informatie Nieuwerkerkse geschiedenis:

- Streekarchief Midden-Holland, Klein Amerika 20, Gouda (Chocoladefabriek)

Zie www.samh.nl.

De HVN wordt financieel gesteund door:

- gemeente Zuidplas

(en komt met bijdragen en links voor op de gemeentelijke websites www.zuidplas.nl, www.zuidplasmogengrenzeloos.nl, en eerder ook www.debatavie.info en www.steenovens.nl)

- Rabobank Gouwestreek

www.rabobank.nl/gouwestreek

Rabobank

<https://www.facebook.com/pages/Oudheidkamer-Nieuwerkerk-aan-den-IJssel/79413463062497>